

HØJESTERETS KENDELSE

afsagt torsdag den 12. oktober 2023

Sag 43/2023

Anklagemyndigheden

mod

T

(advokat Lars Kjeldsen og advokat David Neutzsky-Wulff, beskikket)

I tidligere instanser er afsagt kendelse af Københavns Byret den 30. januar 2023 (SS 1-22880/2022) og af Østre Landsrets 14. afdeling den 28. april 2023 (S-398-23).

I påkendelsen har deltaget fem dommere: Jens Peter Christensen, Michael Rekling, Jan Schans Christensen, Kurt Rasmussen og Søren Højgaard Mørup.

Påstande

T har nedlagt påstand om, at anklagemyndigheden pålægges at udlevere anklageskriftet af 16. september 2022 til ham, og at pålægget til hans forsvarere om ikke at udlevere kopi af Københavns Byrets retsbog af 30. januar 2023 ophæves.

Anklagemyndigheden har nedlagt påstand om stadfæstelse.

Sagsfremstilling

T blev anholdt den 8. december 2021 og varetægtsfængslet den 9. december 2021 som sigtet for flere forhold om overtrædelse af straffelovens § 109 og § 152. Han var varetægtsfængslet frem til den 17. februar 2022, hvor han blev løsladt.

Straffesagen er efterforsket af Politiets Efterretningstjeneste (PET). I forbindelse med efterforskningen har Forsvarets Efterretningstjeneste (FE) udleveret klassificerede oplysninger til

PET. FE har angivet, at udleveringen af disse oplysninger samt udlevering af yderligere oplysninger og vidneforklaringer fra FE er betinget af, at opbevaringen og håndteringen sker under betryggende rammer. FE har i en udtalelse af 6. december 2021 redegjort for klassifikationen af oplysningerne i sagen. I en udtalelse af 20. december 2022 har FE redegjort for vigtigheden af at beskytte oplysningerne i sagen, herunder for spørgsmålet om dørlukning begrundet i oplysningernes betydning for forholdet til fremmede magter.

Den 16. september 2022 blev T tiltalt i seks forhold, hvoraf fem forhold vedrører overtrædelse af straffelovens § 109, stk. 1, ved i flere tilfælde at have røbet hemmeligheder af betydning for statens sikkerhed, og fire forhold vedrører overtrædelse af straffelovens § 152, stk. 2, jf. stk. 1, ved i flere tilfælde uberettiget at have videregivet fortrolige oplysninger under særligt skærpende omstændigheder. Anklageskriftet indeholder oplysninger, der af FE er klassificerede som HEMMELIGT, og anklageskriftet med bilag er derfor ligeledes klassificeret som HEMMELIGT.

I forbindelse med tiltalen den 16. september 2022 blev T af PET gjort bekendt med anklageskriftet med bilag, som han fik mulighed for at gennemlæse. Han blev samtidig orienteret om, at han ikke ville få udleveret anklageskriftet, men at forsvarerne havde fået overbragt anklageskriftet med tilhørende bilag til opbevaring. T har herefter haft adgang til anklageskriftet hos forsvarerne.

Forsvarerne protesterede mod denne fremgangsmåde. I forbindelse med et forberedende retsmøde i Københavns Byret den 22. november 2022 blev det aftalt, at spørgsmålet om udlevering af anklageskriftet til T skulle afgøres på skriftligt grundlag.

Københavns Byret afsagde den 30. januar 2023 kendelse om spørgsmålet. Af kendelsen fremgår bl.a.:

”Som anført af parterne fik bestemmelsen [retsplejelovens § 835, stk. 2] sin nuværende ordlyd ved lov nr. 203 af 28. februar 2017. Lovændringen i 2017 havde sammenhæng med, at forkyndelsesopgaven overgik fra anklagemyndigheden til retten. I forbindelse hermed blev det endvidere lovfæstet, at anklagemyndigheden skulle sende en kopi af anklageskriftet til den tiltalte, hvilket ifølge bemærkningerne til 2017-lovændringen havde sin baggrund i, at dette allerede var gældende praksis, som dermed blev lovfæstet.

Retten kan tiltræde, at formålet med bestemmelsen i retsplejelovens § 835, stk. 2, 1. pkt., under den tidligere retstilstand var og efter lovændringen fortsat er, at den tiltalte skal gives underretning om tiltalen. Der er ikke grundlag for en antagelse om at denne bestemmelse tillige skulle have som formål at muliggøre den tiltaltes forberedelse af sit forsvar.

Det er oplyst, at T den 16. september 2022 har fået forkyndt anklageskriftet med bilag. Ved samme lejlighed fik T dog ikke udleveret en kopi af de forkyndte dokumenter, idet anklagemyndigheden henviste T til fremover at gøre sig bekendt med anklageskriftet i sin helhed og de dertil hørende bilag på forsvarernes kontor.

Retten finder, at et anklageskrift ikke direkte kan sidestilles med ”det materiale, som politiet har tilvejebragt til brug for den sag, som sigtelsen angår”, da der hermed sigtes til det efterforskningsmateriale, som er tilvejebragt af politiet, jf. herved retsplejelovens § 729 a, stk. 3. Der er heller ikke direkte hjemmel til efter bestemmelsen i retsplejelovens § 729 c, stk. 1, nr. 1 og 2, at nægte en forsvarer og den tiltalte ret til aktindsigt i anklageskriftet, da udtrykket ”aktindsigt” i § 729 c, stk. 1, må anses for at henvise til det materiale, med hensyn til hvilket det kræver samtykke fra politiet at overlevere til den tiltalte efter retsplejelovens § 729 a, stk. 3.

Efter det af anklagemyndigheden anførte indeholder anklageskriftet samt de tilhørende bilag 1-6 oplysninger, der er klassificerede som hemmelige. Dette fremgår også af, at anklageskriftet samt de tilhørende bilag ved fremsendelsen til retten, er markeret som ”hemmelige”.

Som anført i rettens kendelse af 21. december 2022 må det lægges til grund, at T ikke længere er godkendt til at opbevare klassificerede dokumenter, og at sådanne dokumenter i øvrigt ikke kan opbevares på tilstrækkelig betryggende vis på Ts bopæl, uanset det oplyste om sikkerhedsforanstaltninger i dennes hjem.

På denne baggrund finder retten, at de hensyn der er bærende for reglen i retsplejelovens § 729 a, stk. 3, jf. herved tillige de principper der har fundet udtryk i retsplejelovens § 729 c, stk. 1, nr. 1 og 2, med afgørende vægt taler for, at også anklageskriftet, der indeholder de samme klassificerede oplysninger, som fremgår af det materiale, der er tilvejebragt til brug for sagen, bør kunne nægtes udleveret i sin helhed til tiltalte. Retten har herved lagt vægt på sagens ekstraordinære karakter og finder, at der i denne sag er særlige hensyn at tage til statens sikkerhed og forholdet til fremmede magter.

Bestemmelsen i retsplejelovens § 729 c, stk. 1, nr. 1 og 2, må således ved en analogi-slutning kunne udstrækkes til også at gælde for anklageskriftet med tilhørende bilag 1-6, når anklageskriftet, som det er tilfældet her, indeholder de samme klassificerede oplysninger, som fremgår af det materiale, der er tilvejebragt til brug for sagen, jf. § 729 a, stk. 3.

Retten har i den forbindelse lagt vægt på, at T har fået det fulde anklageskrift og de tilhørende bilag 1-6 forkyndt, således at han dermed er blevet underrettet om den rejste tiltale. Formålet med bestemmelsen i retsplejelovens § 835, stk. 2, 1. pkt., er dermed tilgodeset.

Det er oplyst, at forsvarerne den 7. oktober 2022 fik tilsendt en kopi af anklageskriftet, hvori de klassificerede oplysninger var udeladt, og med tilkendegivelse om, at det således anonymiserede anklageskrift kunne udleveres til tiltalte.

Efter menneskerettighedskonventionens art. 6, stk. 3, skal enhver, der er anklaget for en lovovertrædelse, have ret til at blive underrettet snarest muligt, udførligt om indholdet af og årsagen til den sigtelse, der er rejst mod ham.

Retten finder, at den af anklagemyndigheden anvendte fremgangsmåde ikke er ensbetydende med, at T nægtes adgang til en retfærdig rettergang, henset til at han fortsat har adgang til at gøre sig bekendt med det fulde anklageskrift og de tilhørende bilag 1-6, idet dette blot skal ske via forsvarerne på deres kontor.

Det bemærkes, at det ovenfor anførte fører til, at retten i forbindelse med forkyndelsen af indkaldelsen til hovedforhandling, jf. retsplejelovens § 835, stk. 2, 2. pkt., jf. § 844, stk. 2, ligeledes vil undlade at forkynde en kopi af anklageskriftet for tiltalte.

Da denne retsbog må antages at indeholde følsomme oplysninger, herunder oplysninger af betydning for statens forhold til fremmede magter, finder retten, at der med samme begrundelse som ovenfor anført bør meddeles forsvarerne pålæg om ikke at udlevere denne retsbog til T, jf. retsplejelovens § 729 a, stk. 2.

Thi bestemmes:

Tiltaltes ret til udlevering af anklageskriftet gennemføres ved, 1) at der udleveres en ekstra kopi af anklageskriftet med tilhørende bilag til forsvarerne, således at tiltalte har adgang til anklageskriftet på forsvarernes kontor, og 2) ved at der udleveres en anonymiseret udgave af anklageskriftet til tiltalte.

Forsvarerne meddeles pålæg om ikke at overlevere kopi af denne retsbog til T.”

Østre Landsret stadfæstede den 28. april 2023 byrettens kendelse. Af landsrettens kendelse fremgår bl.a.:

”Landsretten finder, at formålet med bestemmelsen i retsplejelovens § 835, stk. 2, om henholdsvis fremsendelse af kopi af anklageskriftet til tiltalte og forkyndelse af kopi af anklageskriftet for tiltalte navnlig er, at tiltalte på denne måde kan få kendskab til indholdet af tiltalen.

Selv om retsplejeloven ikke indeholder udtrykkelige regler om adgangen til at fravige § 835, stk. 2, kan det ikke antages, at en tiltalt i alle tilfælde har ret til selv at være i besiddelse af en kopi af det fuldstændige anklageskrift.

I den foreliggende sag er der rejst tiltalte mod T for overtrædelse af bl.a. straffelovens § 109 ved at have videregivet nærmere angivne klassificerede oplysninger om statshemmeligheder, der har betydning for statens forhold til fremmede magter og for statens sikkerhed.

Under disse omstændigheder taler hensynet til hemmeligholdelse af de klassificerede oplysninger på afgørende måde for at begrænse tiltaltes adgang til anklageskriftet på en sådan måde, at han ikke selv får en kopi af det fuldstændige anklageskrift i sin besiddelse.

Landsretten tiltræder på denne baggrund, at der er truffet afgørelse om anklageskriftet som sket ved byrettens kendelse.

Det bemærkes i den forbindelse, at afgørelsen ikke begrænser tiltaltes adgang til at opnå fuldt kendskab til indholdet af tiltalen eller hans adgang til at tilrettelægge sit forsvar.

Det findes uden betydning, om tiltalte er sikkerhedsgodkendt, og om der er betryggende opbevaringsmuligheder for anklageskriftet på tiltaltes bopæl.

Af de af byretten anførte grunde tiltrædes det, at der er meddelt forsvarerne pålæg om ikke at overlevere kopi af byrettens retsbog af 30. januar 2023 til tiltalte.

Henset til indholdet af nærværende retsbog er der ikke grundlag for at meddele forsvarerne pålæg i medfør af retsplejelovens § 729 a, stk. 2, med hensyn til retsbogen.

Thi bestemmes:

Byrettens kendelse stadfæstes.”

Ved kendelse af 2. marts 2023 bestemte Højesteret, at hovedforhandlingen i straffesagen skal foregå ved Retten i Lyngby. Byrettens kendelse af 30. januar 2023 er afsagt forud for Højesterets kendelse af 2. marts 2023. Ingen af parterne har haft indsigelser vedrørende Københavns Byrets kompetence til at afgøre spørgsmålet om udlevering af anklageskriftet.

Anbringender

T har anført navnlig, at hans ret til at få udleveret en kopi af anklageskriftet, jf. retsplejelovens § 835, stk. 2, 1. pkt., er ubetinget. Anklagemyndigheden har ikke godtgjort noget grundlag for at fravige herfra.

Efter sin ordlyd og sit indhold indebærer retsplejelovens § 835, stk. 2, 1. pkt., en pligt for anklagemyndigheden til at sende en kopi af anklageskriftet til tiltalte. Lovteksten indeholder ingen undtagelser til denne pligt.

Der er intet grundlag i bestemmelsens forarbejder for at fortolke bestemmelsen på en sådan måde, at anklagemyndigheden skulle kunne opfylde sin pligt ved at udlevere et anklageskrift

til forsvareren. Pligten til at udlevere en kopi af anklageskriftet til forsvareren er særskilt reguleret i retsplejelovens § 835, stk. 3.

Bestemmelsen i retsplejelovens § 835, stk. 2, skal læses i sammenhæng med § 835, stk. 1, om indlevering af anklageskriftet til retten. Der er ikke hjemmel til at sende tiltalte en anden version end den, der er indleveret til retten. Hvis det havde været lovgivers hensigt, at der skulle gælde undtagelser, kunne dette være anført i lovteksten eller som minimum i lovens forarbejder.

Når lovgiver har valgt at regulere spørgsmålet om udlevering af anklageskriftet til tiltalte i en særskilt bestemmelse, beror det på et bevidst valg. Tiltaltes ret til at få udleveret en kopi af sit anklageskrift er, ligesom retten til at få udleveret en kopi af dombogen, jf. retsplejelovens § 219 a, stk. 5, 1. pkt., undtagelsesfri.

Anklageskriftet med bilag er på 25 sider og omfatter 6 hovedforhold med 13 underforhold. Selv om han har adgang til anklageskriftet hos sine forsvarere, udgør anklagemyndighedens foreslåede og uhjemlede ordning en begrænsning af hans adgang til at tilrettelægge sit forsvar. Han kan modsat andre tiltalte ikke løbende og efter behov konsultere sit eget anklageskrift, hverken i forbindelse med sagens forberedelse eller under hovedforhandlingen.

Det kan ikke forlanges, at en tiltalt skal kunne huske et så kompliceret anklageskrift andet end på et overordnet plan. Det betyder, at hver gang han har anledning til at slå efter i tiltalen, skal det ske på forsvarernes kontor under overvågning, og kun når forsvarernes kalender tillader det. Det medfører besvær og omkostninger, som han i tilfælde af domfældelse skal betale.

PET og FE har som begrundelse for ikke at udlevere anklageskriftet henvist til hensynet til statens sikkerhed. Som anført har lovgiver valgt ikke at indføre indskrænkninger i retsplejelovens § 835, stk. 2, 1. pkt., uanset at lovgiver i en lang række andre tilfælde har indført begrænsninger i tiltaltes rettigheder af hensyn til statens sikkerhed.

Anklagemyndighedens dokumentation for, at der foreligger en risiko for statens sikkerhed, består i en række erklæringer afgivet af FE til brug for sagen. Erklæringerne er holdt i generelle vendinger. Det er ikke muligt ud fra erklæringerne at forstå, hvad det præcis er, der skal

hemmeligholdes, hvorfor hemmeligholdelsen er nødvendig, og hvilke risici i forhold til fremmede lande, der er knyttet til, at han i den situation opnår den samme retsstilling som andre tiltalte i en straffesag.

Anklagemyndigheden har anført navnlig, at der skal ske stadfæstelse af landsrettens kendelse om formen for udlevering af anklageskriftet til T.

Retsplejelovens § 835, stk. 2, 1. pkt., bestemmer, at anklagemyndigheden ”sender kopi af anklageskriftet til tiltalte”, når anklageskriftet indleveres til retten. Efter forarbejderne og litteraturen er formålet hermed, at den tiltalte skal have adgang til at blive bekendt med tiltalen.

I nærværende sag kunne anklagemyndigheden ikke sende det fulde anklageskrift til T, idet det indeholder klassificerede oplysninger, som ikke må komme til uvedkommendes kendskab. I stedet blev det derfor af politiet overbragt personligt til T, der fik lejlighed til af gennemlæse den fulde tiltale. En sådan overbringelse må sidestilles med at ”sende” anklageskriftet. Herved er betingelserne i retsplejelovens § 835, stk. 2, 1. pkt., opfyldt efter såvel ordlyden som forarbejderne.

Da T ikke var sikkerhedsgodkendt og derfor ikke kunne opbevare klassificerede oplysninger, tog politiet anklageskriftet med igen. T fik herefter mulighed for at få adgang til det fulde anklageskrift hos sine forsvarere, hvor sagens fulde akter ligeledes befinder sig.

Det bestrides ikke, at det er sædvanlig praksis i straffesager, at et anklageskrift, der sædvanligvis ikke indeholder klassificerede oplysninger, sendes til den tiltalte, der dermed også får mulighed for at opbevare dette i hjemmet. Retsplejelovens § 835, stk. 2, 1. pkt., indeholder imidlertid ingen bestemmelse om, at den tiltalte i ethvert tilfælde skal have adgang til at opbevare anklageskriftet på bopælen, ligesom dette heller ikke efter forarbejderne kan anses for formålet med bestemmelsen. Forsvarerne har heller ikke anvist en sådan hjemmel andetsteds i lovgivningen, ligesom det ikke er påkrævet efter Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for at leve op til kravene til en retfærdig rettergang i artikel 6.

Den foreliggende sag angår oplysninger, som de kompetente myndigheder fortsat klassificerer som HEMMELIGT, jf. bl.a. erklæringerne fra FE. Disse oplysninger fremgår af det fulde an-

klageskrift. Efter sikkerhedscirkulæret (cirkulære nr. 10338 af 17. december 2014) gælder der særlige bestemmelser om opbevaringen og håndteringen af dokumenter, der indeholder disse oplysninger. Det forudsætter bl.a. sikkerhedsgodkendelse af de personer, der opbevarer oplysningerne, hvilket T ikke længere har.

Det følger af forholdets natur, at der kan stilles krav angående opbevaringen af Ts genpart af det fulde anklageskrift uden for hjemmet, idet der er tungtvejende hensyn til sikringen af de klassificerede oplysninger i det fulde anklageskrift, der taler imod at lade T selv opbevare det. Denne ordning ændrer ikke på, at han allerede har modtaget og har uhindret adgang til det fulde anklageskrift i overensstemmelse med kravene i retsplejelovens § 835, stk. 2, 1. pkt.

Efter retsplejelovens § 219 a, stk. 5, 1. pkt., skal en tiltalt meddeles en udskrift af dommen. Bestemmelsen angiver ikke, på hvilken måde eller under hvilke former den tiltalte skal meddeles denne udskrift, og den angiver, ligesom retsplejelovens § 835, stk. 2, 1. pkt., heller ikke, at den tiltalte i ethvert tilfælde har ret til at opbevare udskrift af dommen på sin bopæl. Bestemmelsen i retsplejelovens § 219 a, stk. 5, 1. pkt., giver derfor ikke grundlag for at antage, at en tiltalt skal have adgang til i ethvert tilfælde at opbevare en udskrift af anklageskriftet i sit hjem.

Højesterets begrundelse og resultat

T er ved anklageskrift af 16. september 2022 tiltalt for overtrædelse af straffelovens § 109, stk. 1, ved i flere tilfælde at have røbet hemmeligheder af betydning for statens sikkerhed og overtrædelse af straffelovens § 152, stk. 2, jf. stk. 1, ved i flere tilfælde uberettiget at have videregivet fortrolige oplysninger under særligt skærpende omstændigheder.

Sagen angår, om T har krav på at modtage en kopi af anklageskriftet. Herudover er der spørgsmål om at pålægge hans forsvarere ikke at overlevere ham kopi af Københavns Byrets retsbog af 30. januar 2023 vedrørende byrettens kendelse i sagen.

Retsplejelovens § 835, stk. 1, bestemmer, at anklagemyndigheden indleverer anklageskriftet til retten. Ved indleveringen er straffesagen indledt ved retten. Efter stk. 2 sender anklagemyndigheden kopi af anklageskriftet til tiltalte straks efter indledning af sagen. Retten skal senest samtidig med forkyndelse af indkaldelse for tiltalte, jf. § 844, stk. 2, forkynde kopi af

anklageskriftet for den pågældende. Efter stk. 3 sender anklagemyndigheden eller retten kopi af anklageskriftet til forsvareren straks efter indledning af sagen, eller så snart forsvareren er beskikket for tiltalte.

Højesteret bemærker, at tiltalte har en ubetinget ret til kopi af anklageskriftet, jf. retsplejelovens § 835, stk. 2. Der er ikke holdepunkter i bestemmelsens forarbejder for, at der kan gøres undtagelse herfra. At tiltalte kan gøre sig bekendt med indholdet af anklageskriftet ved at læse det hos sin forsvarer kan ikke i sig selv føre til, at anklagemyndigheden kan undlade at sende kopi af anklageskriftet til tiltalte.

Højesteret bemærker endvidere, at der ikke er fremlagt konkrete oplysninger, som giver grundlag for at befrygte, at T – såfremt han får udleveret kopi af anklageskriftet – vil overtræde sin tavshedspligt ved f.eks. at vise det til uvedkommende. Der er heller ikke fremlagt konkrete oplysninger, som giver grundlag for at befrygte, at uvedkommende i givet fald på anden måde vil få kendskab til indholdet af anklageskriftet.

På den anførte baggrund finder Højesteret, at T har krav på, at anklagemyndigheden udleverer en kopi af anklageskriftet af 16. september 2022 til ham.

Retsplejelovens § 729 a, stk. 2, bestemmer, at retten meddeler forsvareren kopi af indførsler i retsbøgerne vedrørende sagen. Forsvareren kan gøre sigtede bekendt med kopierne, medmindre andet følger af § 748 og § 856. Retten kan pålægge forsvareren ikke at overlevere kopierne til sigtede eller andre, hvis det må befrygtes, at kopierne vil blive benyttet på retsstridig måde.

Det er efter praksis en forudsætning for at meddele pålæg efter bestemmelsen, at der er konkrete grunde til at befrygte, at kopier af retsbøger vil blive benyttet på retsstridig måde.

Højesteret finder, at der ikke er fremlagt konkrete oplysninger, som giver grundlag for at befrygte, at byrettens retsbog af 30. januar 2023 vil blive benyttet på retsstridig måde. Højesteret ophæver derfor pålægget om, at Ts forsvarer ikke må overlevere kopi af retsbogen til ham.

Thi bestemmes:

Anklagemyndigheden skal udlevere en kopi af anklageskriftet af 16. september 2022 til T.

Pålægget til advokat Lars Kjeldsen og advokat David Neutzsky-Wulff om ikke at udlevere kopi til T af Københavns Byrets retsbog af 30. januar 2023 ophæves.

Statskassen skal betale omkostningerne for byret, landsret og Højesteret vedrørende spørgsmålet om udlevering af anklageskriftet til T.